

HIDRONIME DIN BAZINUL JIULUI PROVENITE DE LA APELATIVE REFERITOARE LA FAUNĂ

Adela STANCU

(Universitatea din Craiova)

Ideea că multe nume de locuri amintesc de numele unor păsări sau animale (sălbatiche sau crescute de om) care au trăit sau trăiesc pe teritoriul unei regiuni este veche și unanim acceptată. Astfel se poate explica frecvența, oarecum ridicată, a hidronimelor provenite de la apelative faunistice, întâlnite în bazinul Jiului.

Hidronimele formate cu sufixele colective *-ar(ie)*, *-oaia*, *-at(a)*, *-eața* provin, evident, de la nume de animale, fiind vorba de un acord subînțeles între apelativ și locul denumit. Numele în *-oaia* trimit, de regulă, la ideea de „loc bogat în...“. De cele mai multe ori aceste hidronime își au cursul într-o zonă împădurită, fiind astfel exclusă posibilitatea ca ele să provină de la antroponime. Pentru cele din zona de câmpie este posibilă explicația ca unele dintre ele să provină de la nume de persoane. Motivul feminizării hidronimelor îl poate constitui acordul cu entopicul subînțeles care denumește categoria geografică a locului (*vale*, *vâlcea* etc.).

Majoritatea hidronimelor care au la bază nume de animale se află în zona muntoasă, deluroasă, uneori chiar și în regiuni restrânse din zona de câmpie, unde, în trecut, se aflau păduri. Putem spune că acestea au o vechime considerabilă, fiind de origine românească.

Aușel = 1) afluent al pârâului Taia, afluent al râului Jiul de Est; 2) afluent al pârâului Runcu, afluent al pârâului Jaleș, afluent al pârâului Tismana, afluent al râului Jiu; trece prin s. c. Runcu-Gj. Denumirea are la origine apelativul *aușel* din *auș* (**au* (< lat. *avus*) + *-uș* + *-el*) „nume dat unei păsări mici, asemănătoare prin colorit cu pițigoi” (DEX, 71)¹.

Căpriorul = afluent al pârâului Polatiștea, afluent al râului Jiu; trece prin s. Ruget c. Roșia de Amaradia-Gj. Numele vine de la *căprior* „șap sălbatic”. Iorgu Jordan înregistrează și antroponimul *Căprioru* provenind din *căprior* „masculul căprioarei”; „bârnă; orice lemn mai gros” (DNFR, 106).

Grivele = afluent al pârâului Surpata, afluent al pârâului Polatiștea, afluent al râului Jiu. Numele vine de la termenul popular *griv* (< bg. *griv*), „(pop.: despre câini, păsări etc.) pătat cu alb și negru; pestriț, grivei; (substantivizat) câine sau cățea cu blana de culoare pestriță” (DNFR, 436), „câine de vânatoare pătat” (MDA) sau poate avea la origine toponimul *Griva* + *le* (plural toponimic) (DTRO, III, 169).

Nămăia = afluent al pârâului Cioiana, afluent al râului Jiu; trece prin s. Rășina or. Țicleni-Gj. Hidronimul are la bază *nămaie* „vită” (*DLR*) + sufixul toponimic *-a*, având sensul „loc unde stau vitele”. *Nămaie* este un termen de origine latină, *animalia* „animale în general, animale de orice soi”, la români fiind întâlnit cu sensul de „oaie” și reflectă uniunea dintre graiurile bănățene și cele transilvănene de sud-vest (Țara Hațegului) cu dialectul aromân. I.-A. Candrea consideră că evoluția de sens a lat. *animalia* la românescul „oaie” a avut loc înainte de despărțirea în actualele dialecte și explică acest fenomen prin faptul că ocupația de bază la români era păstoritul, mai ales creșterea oilor².

Purcăreăța (afluent al pârâului Plosca, afluent al pârâului Amaradia, afluent al râului Jiu; trece prin s. Rădăcinești, c. Dănciulești-Gj) și *Purcărița* (afluent de pârâului Zlaști, afluent al pârâului Amaradia, afluent al râului Jiu; trece prin c. Dănești-Gj) au, la origine, apelativele *purcăreață*, cu varianta *purcăriță*, având sensul „loc unde stau porcii”. Cuvintele formate de la

¹ Cf. și M. Homorodean, *Vechea vatră a Sarmizegetusei în lumina toponimiei*, Cluj-Napoca, Editura Dacia, 1980, p. 32, consideră *aușel* < *auș* „moș, bătrân” < lat. *avus*, explicație care, după părerea noastră, nu este valabilă.

² Vasile Frățilă, *Contribuții lingvistice*, Timișoara, Editura de Vest, p. 294. Cf. și Ionel Stan, *Quelques problèmes de toponymie roumaine*, în „Actele Congresului Internațional de lingvistică și filologie romanică”, București, I, 1970, p. 1121-1128.

substantive, prin derivare, cu sufixul *-ăreață* (< lat. *aricia*) arată „locul unde stau animalele”³.

Scroáfa = vale cu curs temporar, afluent al pârâului Cioiana, afluent al râului Jiu; trece prin s. Tunși or. Țicleni-Gj. Numele poate fi explicat prin faptul că se întâlnesc porci mistreți. La originea numelui ar putea sta și o poreclă atribuită unei femei. Cf. infra *Pórcu*, *Vieru*.

Șorlița = afluent al pârâului Valea Scocului, afluent al pârâului Cioiana, trece prin s. Tunși or. Țicleni-Gj. Numele are la bază cuvântul *șorliță*, consemnat însă de dicționare *sorliță* cu sensul „un fel de șoim, vultur bărbos”⁴.

Vezúrata = afluent al pârâului Tismănița, afluent al pârâului Tismana, afluent al râului Jiu; trece prin satele Vâlcele, Topești, Gornovița c. Tismana-Gj. Numele are la origine apelativul *vezurata* „loc cu vizuini și viezuri”; după Pașca⁵ sufixele *-at*, *-ată* formează substantive colective. Tot aici ar fi de amintit pârâul *Viezúre* (afluent al pârâului Rățoiaia, afluent al pârâului Cioiana, afluent al râului Jiu; trece prin s. Rășina or. Țicleni-Gj). Numele *Viezuroáia* (afluent al râului Jiu; trece prin s. Bârlești c. Bumbești-Jiu-Gj) are la origine tot numele animalului (viezure) și este format prin derivare cu sufixul *-oaia*, acordul făcându-se cu entopicul *apa* sau *valea*, cu sensul „loc unde trăiesc viezuri”. Ar putea fi și femininul antroponimului masculin *Viezure* < apelativul *viezure* (cf. alb. *vjedhullë*) (DEX, 1161). În limba albaneză cuvântul este un derivat străvechi cu suf. *-ull* de la verbul *vjedh* „a fura”, ceea ce a determinat pe aproape toți cercetătorii să-l considere împrumutat, idee nesusținută de faptul că este vorba despre un derivat străvechi, sufixul nemaifiind productiv, ceea ce denotă că românescul *viezure* a fost transmis în limba română prin substrat⁶.

În concluzie, în Oltenia nordică, o serie de nume de ape amintesc de numele unor păsări sau animale, ceea ce ne determină să afirmăm că aceste

³ Pentru alte derivate asemănătoare în toponimie (cf. *Boureața*, *Mătricăreața*, *Stărpăreața*, *Văcăreața*) vezi Vasile Frățilă, *Lexicologie și toponimie românească*, Timișoara, Editura Facla, p. 73. Cf. și G. Pascu, *Sufixele românești*, București, 1916, p. 105.

⁴ A. Scriban, *Dicționarul limbii românești*, Iași, Institutul de Arte Grafice „Presa Bună”, 1939, p. 1224. Cf. și DLR, tom X, partea a 4-a, litera S, *slab-spongios*, București, Editura Academiei, 1992, p. 1250.

⁵ Șt. Pașca, *Ceva despre sufixul -at, -ată în toponomastica noastră*, în „Dacoromania”, XI, Cluj, 1948, p. 95.

⁶ Gr. Brâncuș, *Vocabularul autohton al limbii române*, București, Editura Științifică și Enciclopedică, 1983, p. 127-128.

denumiri au păstrat și redat, cu fidelitate, arealul geografic faunistic local, calitățile fizice și modul de viață zoologic binecunoscute de om de la începuturile civilizației. În general, toponimia românească este foarte bogată în reproduceri, asemănări și nuanțări stilizate lingvistic, adaptate condițiilor locale variate și multiple.

DES HYDRONYMES DU BASSIN DE JIU PROVENUS DES APPELLATIFS CONCERNANT LA FAUNE

Résumé

Dans cet article il s'agit des hydronymes qui ont à l'origine des mots communs qui se réfèrent aux noms des animaux ou des oiseaux. Ces noms ont gardé et ont reproduit, avec fidélité, l'aréal de la faune locale.